

DE MÉS VERDES EN MADUREN: LA SITUACIÓ
DE LA LLENGUA CATALANA
A SANTA COLOMA DE GRAMENET¹

Noemí UBACH i Albert FABÀ

Tècnics de Normalització Lingüística

Els vagons del metro de la línia vermella van plens. Hi ha gent amb cadires plegables, d'altres porten vestits de *faraloes*; l'ambient està animat. I és que a Santa Coloma de Gramenet es torna a celebrar la *Feria de Abril*.

El tòpic ens diu que un cop travesses el Besòs, venint de Barcelona, qualsevol vestigi de cultura catalana és pura coincidència. Com tots els tòpics, té una part de raó, però també una bona dosi d'exageració.

De Santa Coloma sabem que és la ciutat de la immigració massiva dels anys seixanta, la del mig milió de persones ballant *La Macarena*. Ja no és tan conegut, però, que a Santa Coloma hi ha grups de diables, grallers, geganters, centres excursionistes en la línia de la més pura tradició catalana i, fins i tot, un cop l'any se celebra l'Aplec de la Sardana a Can Butinyà.

Les dades que us presentem a continuació sobre la situació de la llengua catalana a Santa Coloma són el resultat d'una enquesta realitzada a 600 individus de la ciutat, durant el darrer trimestre de l'any 1994,² i volen ajudar a afinar la imatge d'aquesta ciutat tan característica, que és, alhora, paradigma de moltes altres poblacions situades a l'àrea metropolitana de Barcelona.

1. Aquest estudi ha estat possible gràcies a l'aportació econòmica de l'Institut de Sociolingüística Catalana i de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. El tractament estadístic l'ha realitzat Albert Gadea, cap del Gabinet de Planificació de l'Ajuntament de Santa Coloma, al qual agraïm sincerament el seu valuós ajut.

2. Enquesta elaborada per Albert Fabà i Noemí Ubach. Vegeu-ne la fitxa tècnica.

L'any 1960 Santa Coloma tenia poc més de 30.000 habitants; anys després, el 1977, la xifra de la població ja superava els 143.000 habitants. Això ens dóna una idea de la desmesurada transformació que patí la ciutat, els problemes de manca d'infraestructures amb què es trobà la població que arribava i el xoc que suposà per als que hi vivien, que veieren com el poble es convertia en una de les ciutats més grans de tot Catalunya.

Amb tot, als darrers anys Santa Coloma ha anat perdent habitants. La proximitat de la gran Barcelona i la millora de les comunicacions (el metro en primer lloc i darrerament la construcció de les rondes) ha fet augmentar els preus dels habitatges, fins al punt d'equiparar-los als de Barcelona. D'altra banda, la ciutat rep últimament un altre tipus d'immigració: és cada cop més freqüent passejar per la ciutat i veure homes i dones d'origen magribí, que s'installen als barris més perifèrics on, cal dir-ho, hi ha encara habitatges amb unes condicions d'habitabilitat sota mínims.

Parlar de centre i perifèria a Santa Coloma fa uns dotze o catorze anys no hauria tingut sentit; Santa Coloma era una ciutat força homogènia tant urbanísticament com socioeconòmicament. Ara, però, les coses han canviat. Ja fa una dècada, les diferències entre els barris s'han anat accentuant i les millores en algunes zones (la plaça de la Vila, el parc Europa, la Rambla, etc.) no es corresponen amb la situació de la resta (Santa Rosa, Raval, etc.)

És per aquest motiu que en l'estudi que us presentem volíem descobrir si aquestes diferències es corresponien també amb una disparitat d'actituds pel que fa al fenomen lingüístic.

COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA

La informació que ens aporten els censos i els padrons d'habitants cada cinc anys fa referència a la competència lingüística dels parlants. Per aquest motiu —i perquè en un qüestionari s'han d'ajustar el nombre de preguntes com si es tractés dels convidats a un casament—, en el nostre estudi no vam incloure cap pregunta sobre la competència lingüística. L'objectiu era completar les dades dels censos; per tant, el nostre qüestionari recull principalment informació sobre *usos* i *actituds*.

Amb tot, us presentem un resum de les dades més significatives de les estadístiques poblacionals, que ens ajuden a fer-nos una idea del marc en el qual ens movem.

Si algun dia passegeu per la ciutat i us hi perdeu, podreu preguntar tran-

quillament: «Perdoni, em pot dir com puc arribar a la plaça del Rellotge?» I no tindreu gaires problemes perquè us entenguin.

Les dades sobre comprensió del català ens ho demostren:

Quadre 1: PERCENTATGES DE POBLACIÓ QUE COMPREN EL CATALÀ

	1975	1981 ³	1986	1991
Entén el català	42,7 %	49,8 %	76 %	83,2 %
Sap parlar-lo	20,1 %	—	28,6 %	42,4 %

FONT: Censos i padrons d'habitants.

El salt quant a la comprensió del català té lloc entre el cens del 1981 i el padró del 1986. Els motius són diversos: els ajuntaments democràtics es consoliden —recordem que les primeres eleccions municipals van ser l'any 1979—, s'inicia un procés de normalització del català, apareix tv3, els cursos de català per a adults a Santa Coloma, l'ensenyament d'aquesta llengua a les escoles, etc. Es va creant un entorn en què la llengua catalana hi comença a tenir una certa presència.

Pel que fa a la competència emissora (saber-lo parlar), el salt qualitatiu és més tardà; se situa entre l'any 1986 i el 1991. Segurament, una de les causes principals ha estat la política d'immersió lingüística, tantes vegades qüestionada per certs sectors: el curs 1983-1984 comença a la ciutat la implantació de la immersió als primers nivells; el curs 1990-1991 en un 52 % de les aules de la ciutat ja es feia immersió, i la promoció que va iniciar aquest procés educatiu ja l'ha finalitzat.⁴

Si comparem els resultats dels censos i els padrons amb els de la resta de l'àrea metropolitana i amb els del conjunt del Principat, veurem com l'augment de la competència a Santa Coloma és espectacular.

3. L'any 1981 no es va incloure cap pregunta sobre la capacitat de parlar català.

4. Dades extretes de C. RIPOLLÈS i A. FABÀ, «La situació del català a l'ensenyament: el cas de Santa Coloma de Gramenet», a *Comunicacions del Segon simposi sobre l'ensenyament del català a no-catalanoparlants*, Vic, Eumo, 1991.

Quadre 2: PERCENTATGES COMPARATS DE POBLACIÓ QUE ENTÉN EL CATALÀ

	1975	1981	1986	1991
Santa Coloma de Gramenet	42,7 %	49,8 %	76 %	83,2 %
Àrea metropolitana ⁵	55,4 %	61,9 %	81,5 %	87,8 %
Catalunya	— ⁶	79,8 %	90,3 %	93,3 %

FONT: Censos i padrons d'habitants.

Quadre 3: PERCENTATGES COMPARATS DE POBLACIÓ QUE SAP PARLAR EL CATALÀ

	1975	1986	1991
Santa Coloma de Gramenet	20,1 %	28,6 %	42,4 %
Àrea metropolitana	33 %	42 %	50,6 %
Catalunya	—	64 %	68,3 %

FONT: Censos i padrons d'habitants.

Hem de tenir en compte que les dades del cens de 1996⁷ ens mostraran, segurament, un percentatge de comprensió encara més elevat, que s'acosta gradualment al 100 %.

LA LLENGUA PRÒPIA⁸ I ALGUNES REFLEXIONS TERMINOLÒGIQUES

A la ciutat hi ha un nucli de gent, encara que reduït, que considera el català com la seva llengua. En la terminologia d'aquest article els anomenarem catalanolingües. Els no catalanolingües són els que manifesten que la seva llengua no és el català.

5. No incloem en aquest apartat les dades de Barcelona, ja que distorsionen l'homogeneïtat de la resta de l'àrea metropolitana.

6. No hi ha dades globals de tot Catalunya d'aquest any.

7. En aquests moments encara no estan disponibles ni les dades generals ni les desagregades per poblacions.

8. Usem aquí el terme de «llengua pròpia» però cal aclarir que en l'enquesta aquest terme no apareix. La pregunta va ser formulada de la manera següent: «Quina considera que és la seva llengua?».

Quadre 4: DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ SEGONS QUINA HA CONSIDERAT QUE ÉS LA SEVA LLENGUA

Catalanolingües	18 %
No catalanolingües	82 %

FONT: FABÀ-UBACH, 1994.

No hem volgut usar el terme catalanoparlant⁹ en aquest sentit, ja que pot portar confusions. De les dades de l'estudi es desprèn la necessitat de diferenciar tres grups que sovint es confonen. Per això hem cregut oportú aclarir els conceptes i proposar algun terme nou sense més pretensió que la de facilitar la lectura d'aquest article.

- A. Les persones que afirmen que la *seva llengua* és el català: són els catalanolingües.
- B. Les persones que tenen la *capacitat* de parlar en català: són els catalanocompetents.
- C. Les persones que habitualment *usen* el català: són els catalanoparlants.

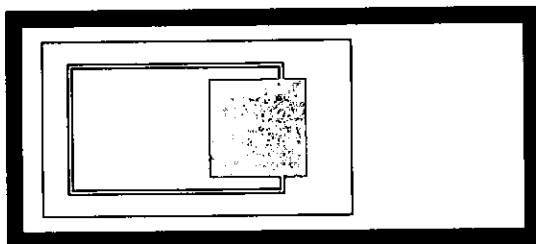
Als tres grups se'ls pot posar els noms que es considerin més adients; nosaltres n'hem triat uns i això pot ser bastant discutible; allò que considerem important és la necessitat de destriar els tres grups.

D'acord amb les nostres dades (i les del cens del 1991),¹⁰ es podria fer el gràfic següent, on es veu que les tres categories no coincideixen.

9. El sentit genèric que es dona al terme catalanoparlant des dels mitjans de comunicació és el d'individus que tenen el català com a llengua pròpia i es contraposa al terme *castellanohablante*. D'altra banda, des de l'Administració —i en especial des del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL)— el terme s'utilitzava per designar els individus que tenen la capacitat d'usar el català, sigui quina sigui la seva llengua pròpia. Finalment, al diccionari de l'IEC els catalanoparlants són les persones que parlen català. Nosaltres donarem al terme aquest sentit.

10. Per ser més rigorosos caldria comptar amb les dades del padró de 1996, que segurament ens indicaran un increment de catalanoparlants.

Gràfic 1

- Població total: 100 %.
- Catalanocompetents: 42,4 % (Font: *Cens* de 1991).
- Catalanolingües: 18 % (Font: Fabà-Ubach, 1994).
- ▣ Catalanoparlants: 27,6 % (Font: Fabà-Ubach, 1994).

D'aquest gràfic podem treure unes primeres conclusions: el factor de llengua pròpia influeix en la vitalitat de la llengua, però no la determina totalment, ja que gairebé la meitat de les persones que declaren usar el català habitualment no consideren que aquesta llengua sigui la seva. És a dir, no només els catalanolingües usen habitualment el català. I, paradoxalment, hi ha un nombre —encara que petit— de catalanolingües que no l'usen gairebé mai.

ÚS DE LA LLENGUA: INDICADORS

Tot i que el percentatge de catalanolingües és del 18 %, el percentatge de població que diu que usa el català molt o bastant arriba fins al 28 %.

Quadre 5: DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ SEGONS EL GRAU D'ÚS DEL CATALÀ

Usen molt o bastant el català	28 %
Usen poc o gens el català	72 %

FONT: FABÀ-UBACH, 1994.

Cal dir, però, que la percepció que la gent té de l'ús del català sembla que és més elevada del que realment és. En els últims anys, Santa Coloma ha sofert canvis de diferents tipus: millora d'infraestructures, remodelacions urbanístiques, etc. Aquests canvis han suposat també un increment de

la presència del català a la ciutat: comunicacions de les administracions democràtiques, retolacions comercials...¹¹ Tot plegat contribueix al fet que els colomencs tinguin una percepció de la seva ciutat un xic més moderna i més catalana.

Per aquest motiu cal tenir informació sobre l'ús comunicatiu real de la llengua catalana i no només sobre la percepció de l'ús. Així, hem recollit dades sobre l'última conversa dels enquestats. El resultat és que només un 16 % declara haver mantingut en català aquesta conversa. Podem dir, doncs, que la primera dada (28 %) ens marca l'ús subjectiu i la segona (16 %), l'ús objectiu.¹² L'ús subjectiu també resulta important, ja que configura la imatge que la gent percep de la ciutat i els comportaments o actituds poden estar condicionats per aquesta imatge.

Tenint en compte aquests dos conceptes, us proposem un indicador (IU) que mesuri el nombre d'individus que usen habitualment la llengua catalana a la ciutat.

Percentatge d'ús subjectiu = IUS

Percentatge d'ús objectiu = IUO

$$\text{indicador d'ús} = \frac{\% \text{ d'ús subjectiu} + \% \text{ d'ús objectiu}}{2} : 100$$

D'aquesta manera, l'indicador d'ús per a Santa Coloma seria el següent:

$$IU = \frac{IUS + IUO}{2} : 100 = \frac{28 + 16}{2} : 100 = 0,22$$

PER QUÈ ES PARLA POC CATALÀ?

Destaquem que hi ha un nombre de no catalanolingües que usen habitualment el català (entre un 13 % i un 14 % segons de quina pregunta del

11. L'any 1991 hi havia a la ciutat un 11,5 % de rètols en català segons l'estudi que l'empresa Metrascis va elaborar per al CPNL; l'any 1996, la xifra havia augmentat fins a un 21 %, segons l'informe [inèdit] realitzat pel Centre de Normalització Lingüística l'Heura.

12 Aquesta terminologia ha estat ja emprada en la confecció de l'INUSCAT. Vegeu J. M. ARAGAY i J. SABATÉ, *INUSCAT 1994*, Barcelona, Universitat de Barcelona: Fundació Bosch i Gimpera, 1994 [inèdit].

qüestionari parlem). Amb tot, la resta no acostuma a usar aquesta llengua. Els motius són els següents:

Quadre 6: SI VOSTÈ NO PARLA CATALÀ ÉS PERQUÈ...

Sí que el parla	13,3 %
No en sap	29,7 %
Té por de fer-ho malament	12 %
El castellà l'entén tothom	5,7 %
Quan ho fa, li contesten en castellà	0,2 %
El molesta	1,6 %
En el seu àmbit de relació quasi ningú no el parla	33,8 %
Altres	3,7 %

FONT: FABÀ-UBACH, 1994.

Els motius més citats són dos: no saber català o no tenir amb qui parlar-lo. No sembla que es tracti principalment, doncs, d'un problema d'actituds negatives envers la llengua catalana. Analitzem ara aquests dos factors.

Pel que fa al problema de la competència, sembla que el pas del temps i els canvis generacionals hagin de ser la solució. Cal, això sí, mantenir les polítiques d'immersió a les escoles d'EGB i l'ensenyament de català per a adults.¹³

El problema del context és més complex. Podem diferenciar entre context espectador i context interpellant.¹⁴ A Santa Coloma, i pel que fa al català, hom es pot trobar amb contextos espectadors; és a dir, situacions en les quals el subjecte rep informacions en aquesta llengua, però el missatge no va dirigit expressament a l'individu en qüestió. N'hem citat ja alguns: la llengua de la retolació, els missatges emesos pels mitjans de comunicació, etc. Aquests contextos, però, no aconsegueixen que l'individu esdevingui catalanoparlant.

Els altres contextos, els interpellants, són aquells que es dirigeixen expressament al subjecte i que, de fet, n'esperen una resposta. Quan l'individu se situa en aquests contextos, es troba amb la necessitat —i l'oportuni-

13. Quedaria sense resoldre el problema de l'ensenyament de la llengua catalana a la secundària, però aquest seria tema per a un altre article.

14. La terminologia és d'A. BASTARDAS a *Llengua i immigració. La segona generació immigrant a la Catalunya no-metropolitana*, Barcelona, La Magrana, 1986.

tat— d'usar realment el català. El problema és aconseguir ambients on es parli català per tal que els catalanocompetents puguin usar aquesta llengua (esdevinguin catalanoparlants) i els no catalanocompetents la puguin aprendre.

En aquest sentit, hi ha iniciatives públiques com ara les línies d'actuació del Consorci per a la Normalització Lingüística, que pretenen impulsar el canvi de comportaments lingüístics a partir d'incentivar el mateix teixit associatiu de la ciutat perquè esdevingui context espectador i, sobretot, context interpellant. Tot i aquests intents, la feina no és fàcil i el procés resulta lent.

ELS CATALANOLINGÜES

Per què sembla que n'hi hagi tan pocs, a Santa Coloma? Segurament perquè la majoria d'ells usen el castellà quan algú se'ls ha adreçat en aquesta llengua.

Quadre 7: SI VOSTÈ S'ADREÇA A ALGÚ EN CATALÀ I AQUEST LI RESPON EN CASTELLÀ, VOSTÈ GENERALMENT QUÈ FA?

Continua la conversa en català	17,3 %
Continua la conversa en castellà	80,0 %
Altres	2,7 %

FONT: FABÀ-UBACH, 1994.

El paper dels catalanolingües és fonamental per aconseguir un increment de l'ús del català a la ciutat. Per fer-ho, però, cal trencar algun tòpic més. No és cert que a la majoria de no catalanolingües els molesti que se'ls dirigeixin en català. Per a molts serà l'única manera de practicar aquesta llengua. Cada cop s'escolta més allò de: «*no puedo hablar en catalán con nadie porque cuando se dirigen a mí me hablan siempre en castellano*».

LES PARADOXES DELS MÉS JOVES

Tot el procés educatiu, amb immersió inclosa, ha aconseguit que la gent més jove tingui un nivell de competència lingüística molt elevat.

Segons les dades de l'enquesta, però, no es pot afirmar que hi hagi cap grup d'edat que usi més el català que un altre; és a dir, que els més joves siguin el sector de població amb més capacitat de parlar en català no es tradueix en el fet que siguin els que usin més aquesta llengua. Són, a més, els joves els que demostren unes actituds més reticents envers el català.

Per a aquests nois, el català representa la llengua de l'ensenyament i de l'Administració, però no la de les relacions interpersonals. Pertanyen a una generació que ja no percep la llengua catalana com la del país que els ha acollit, senzillament perquè ja han nascut aquí. L'ús del castellà a Catalunya és d'una obvietat aclaparadora, és un fet ja «normalitzat». Per a ells, les polítiques lingüístiques hauran d'enfocar-se des d'una altra perspectiva.

Molts dels joves no catalanolingües (64 %) diuen que no acostumen a parlar català perquè no tenen el context adequat: no tenen amb qui parlar-lo. Sembla que aquest sigui realment el motiu decisiu ja que un gran nombre d'aquests joves (63 %) declaren parlar en català si algú se'ls adreça en aquesta llengua.

Aquestes dades es fan encara més comprensibles si tenim en compte que, dels individus catalanolingües, són els més joves els que declaren ésser menys fidels a la seva llengua:

Quadre 8: SI ALGÚ ES DIRIGEIX A VOSTÈ EN CASTELLÀ, VOSTÈ LI RESPON EN... (pregunta adreçada únicament als catalanolingües)

	Fins a 20 anys	De 21 a 30	De 31 a 40	De 41 a 50	De 51 a 60	Més de 60
Responen en català	0 %	0 %	10,5 %	15,8 %	11,1 %	30,4 %
Responen en castellà	100 %	100 %	89,5 %	84,2 %	88,9 %	69,6 %

FONT: FABÀ-UBACH, 1994.

Aquest procés de substitució lingüística no sembla que entre la gent jove catalanolingüe tingui cap tipus de connotació negativa, ja que no s'entén com una renúncia a la pròpia identitat cultural.¹⁵

15. Aquesta tesi és plantejada per E. Boix al seu llibre *Triar no és trair. Identitat i llengua en els joves de Barcelona*. Barcelona, Edicions 62, 1993.

TIPOLOGIES DE PARLANTS

Hem configurat les tipologies de parlants al voltant de dues variables sobre la llengua: l'ús i les actituds. Per dibuixar-les hem seleccionat una sèrie de preguntes, totes elles relacionades amb la variable que volem estudiar. A partir d'aquí, s'han agrupat totes aquelles persones que han tingut respostes similars al conjunt de les preguntes seleccionades.¹⁶ Cada grup correspon a una tipologia. En el nostre cas, el nombre de tipologies respecte a l'ús i respecte a les actituds han estat dues.

Tipologies segons les actituds

Les preguntes que hem seleccionat per configurar aquestes tipologies han estat les següents:

-
1. En una reunió en la qual hi ha alguna persona que té dificultats per parlar català, vostè pensa que...
    - a) Tothom ha de seguir la conversa en català.
    - b) Cadascú ha de parlar la llengua que vulgui.
    - c) Tothom hauria de parlar en castellà.
-
2. Fins a quin punt està d'acord amb la frase següent?¹⁷
Hi ha massa català a l'ensenyament.
-
3. Fins a quin punt està d'acord amb la frase següent?
A Catalunya tothom hauria de saber català.
-

D'acord amb les respostes a aquestes tres preguntes, la població queda distribuïda en aquests dos grups:

16. Podeu trobar la descripció de l'anàlisi informàtica realitzada per elaborar les tipologies de parlants a la fitxa tècnica.

17. La resposta a aquesta pregunta i a la següent podia ser:

1. Totalment d'acord; 2. Més d'acord que en desacord; 3. Més en desacord que d'acord; 4. Totalment en desacord.

Quadre 9: TIPOLOGIA SEGONS LES ACTITUDS

Tipologia 1	Individus amb actituds positives envers el català	71,5 %
Tipologia 2	Individus amb actituds reticents envers el català	28,5 %

FONT: FABÀ-UBACH, 1994.

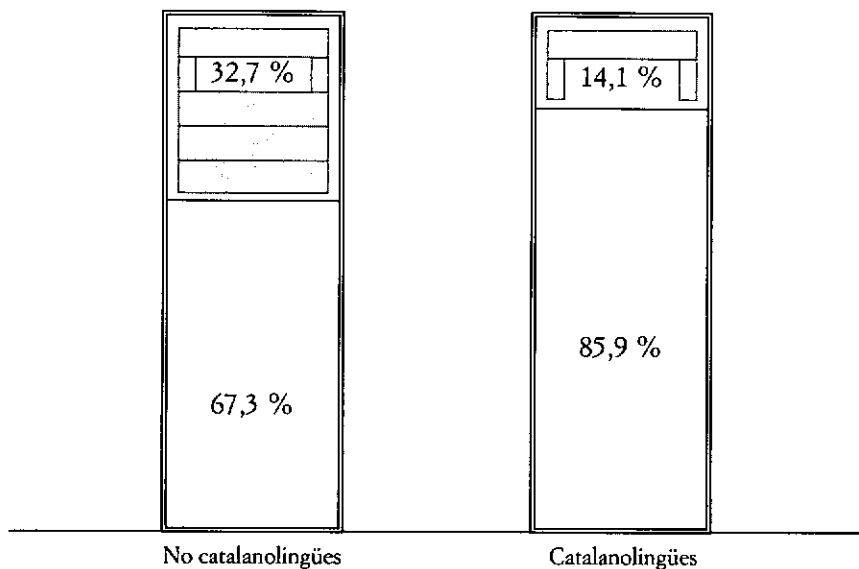
La pregunta al voltant de la qual els grups es mostren més diferenciats és la 3.

La tipologia 1 respon a aquells individus que tenen una actitud clarament favorable a l'ús i a la presència social de la llengua catalana. És una tipologia força homogènia.

La tipologia 2 no és tan compacta. Els seus membres mostren reticències respecte a la llengua catalana, però el grup no presenta posicionaments extrems. Tot i això, a l'hora de pensar polítiques lingüístiques per a la ciutat, cal no oblidar-se'n, ja que representen un 28 % de la població colomenca. Amb tot, aquest col·lectiu no es mostra ni gaire homogeni ni gaire radicalitzat en les seves actituds, cosa que pot afavorir el diàleg.

Actituds i llengua pròpia

La llengua pròpia influeix però no determina totalment les actituds respecte al català. Tant en el cas de les persones catalanolingües com en el de les no catalanolingües, l'actitud és majoritàriament positiva. Fins i tot és curiós observar que entre els individus catalanolingües, hi ha un nombre de persones que mostren una actitud reticent.

- Actituds reticents
- Actituds favorables

Font: FABÀ-UBACH, 1994.

Tipologies segons l'ús

Les preguntes al voltant de les quals s'han configurat aquestes tipologies són:

1. En l'actualitat, vostè parla en català: molt, bastant, poc o gens?
2. Quina llengua parla vostè quan va a alguna dependència oficial?
3. Recordi l'última conversa que hagi tingut amb algú que no hagi estat de la seva família. En aquesta conversa, en quina llengua ha parlat vostè?
4. Llengua en què ha estat feta l'entrevista.

I les tipologies que en resulten són les següents:

Quadre 10: TIPOLOGIES SEGONS L'ÚS DEL CATALÀ

Tipologia 1	Catalanoparlants	27,6 %
Tipologia 2	No catalanoparlants	72,4 %

FONT: FABÀ-UBACH, 1994.

La tipologia 1 està formada per individus que diuen que usen habitualment el català. Tanmateix, l'ús real sembla que no sigui tan elevat. Cal tenir en compte que la meitat dels subjectes del grup declara haver parlat en castellà en la seva última conversa. No és, per tant, un grup excessivament compacte i el mateix individu no es comporta sempre de la mateixa manera.

Els individus de la tipologia 2 mostren un comportament molt més homogeni. Són persones que poden, perfectament, no usar *mai* el català en les seves relacions.

Per tant, el que és catalanoparlant, ho és a vegades, i el no catalanoparlant ho és gairebé sempre.

Centre, perifèria¹⁸ i tipologies

Santa Coloma, com moltes altres ciutats que han rebut un nombre ingent d'immigració, conserva un nucli històric al centre de la ciutat, on es concentra un major nombre de catalanolingües. De tota manera, quan nosaltres ens referim a la zona del centre, incloem sota aquest concepte un espai més gran que aquest nucli històric, perquè, com dèiem a l'inici de l'article, presenta unes característiques urbanístiques i socioeconòmiques similars.

És en aquesta zona centre on es parla més el català, tot i que la diferència amb la zona perifèrica no és gaire gran.

18. En la zona *centre* incloem els barris del Centre, Cementiri Vell, Can Mariner, Riu Nord i Riu Sud. La resta de barris s'inclouen en el terme *perifèria*.

Quadre 11: DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ SEGONS EL GRAU D'ÚS DEL CATALÀ I LA ZONA ON VIUEN

	Tipologia 1: catalanoparlants	Tipologia 2: no catalanoparlants
Zona centre	32,4 %	67,6 %
Zona perifèria	24,3 %	75,7 %

FONT: FABÀ-UBACH, 1994.

La sorpresa ha estat que, pel que fa a les actituds, les més favorables no queden ubicades majoritàriament en aquest centre. Tant als barris més centrícs com als situats fora d'aquest nucli les actituds són majoritàriament positives.

Quadre 12: DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ SEGONS LES ACTITUDS I LA ZONA ON VIUEN

	Tipologia 1: amb actituds positives	Tipologia 2: amb actituds reticents
Zona centre	70,5 %	29,5 %
Zona perifèria	72,2 %	27,8 %

FONT: FABÀ-UBACH, 1994.

Atesos els condicionaments demogràfics i polítics dels anys seixanta, Santa Coloma, com altres ciutats de l'àrea metropolitana, hauria pogut esdevenir altament conflictiva. En comptes d'això, ens trobem amb una ciutat on els índexs de competència lingüística s'acosten progressivament a la mitjana del Principat; una ciutat en la qual la majoria dels seus habitants, tot i no usar habitualment la llengua catalana, mostren unes actituds favorables a una major presència d'aquesta llengua. A més, les actituds positives es mantenen a tot el municipi, és a dir, són també compartides per aquelles capes socials menys afavorides.

Ens trobem, per tant, davant d'una situació amb grans potencialitats que cal saber explotar. Hem de ser conscients, però, que l'increment d'una exigència social més o menys clara del coneixement i l'ús de la llengua catalana ha d'anar acompanyada dels mitjans necessaris per tal que la població pugui assolir una competència real. Cal comptar també amb la partici-

pació de la mateixa societat colomenca per garantir que les mesures de normalització lingüística no deixin mai de tocar de peus a terra. Si no és així, les diferències entre centre i perifèria poden incrementar-se i afavorir l'enquistament de zones marginals, i el grup més reticent envers la llengua pot augmentar i radicalitzar les seves idees.

Seria ingenu pensar, però, que les vies de solució passen únicament per les polítiques lingüístiques que s'apliquin des de l'Administració. El grau d'integració lingüística de la zona dependrà sobretot del grau d'integració social.

DE TORNADA...

Quan agafem el metro per marxar de la ciutat, als vagons els rostres de la gent semblen més familiars. Les noves dades ens han mostrat una Santa Coloma on, tot i haver-hi un dels índexs sociolingüístics més baixos de Catalunya, la llengua catalana no és *rara avis*.

Per la seva història recent, Santa Coloma podria ser un polvorí i alguns frisen per trobar una metxa que el pogués encendre. No sembla, en principi, que hagi de ser així. Cal garantir, però, que la majoria de la població aconseguixi el grau de competència que li permeti no quedar al marge d'un mercat laboral cada vegada més exigent, en el qual tenir un domini de les dues llengües oficials resulta cada cop més indispensable.

Cal recordar també el rol de la mateixa societat colomenca —i en particular dels catalanolingües—, amb vista a crear el context adequat que possibiliti la pràctica quotidiana del català.

Tant de bo poguéssim veure com d'aquí a uns anys els colomencs —cada cop més orgullosos de la seva ciutat— se senten satisfets de conèixer i usar també el català. Al capdavall, la normalització d'una llengua arriba quan aquesta no només serveix per comunicar-nos amb les institucions (que ja és molt), sinó també per renegar, divertir-nos, jugar o enamorar-nos.

FITXA TÈCNICA

Marc de sondeig: habitants de Santa Coloma de Gramenet, a partir de 15 anys.

Mostra: 600 individus.

Tipus de mostratge: aleatori estratificat per districte, sexe i edat; selecció pel mètode de rutes aleatòries (*random routes*, nombre = 20).

Mètode d'enquesta: entrevista domiciliària per qüestionari autocodificable, administrada per quatre enquestadors ensinistrats segons protocol.

Proves pilot: nombre = 50

Nivell de confiança: 95 % (alfa = 0,05)

Errorr màxims per a dades globals: per a dades globals, en el supòsit de màxima indeterminació ($p = q = 0,5$), l'error màxim és de $\pm 3,5$ %.

Errorr màxims per a dades desagregades per districtes: del $\pm 7,9$ % al $\pm 9,5$ %, amb un 95 % de confiança.

Nivell de significació per a les associacions: $p < 0,05$.

Anàlisi estadística: descriptiva completa; anàlisi de l'associació de totes les variables amb el districte, l'edat i el sexe. Anàlisi bivariant mitjantçant test de χ^2 , prova exacta de Fischer, T de Student, anàlisi de la variància (*one-way*) i anàlisi de correlació, segons la tipologia de les variables estudiades.

Configuració de les tipologies: s'ha fet una anàlisi multivariada descriptiva per conglomerats (*clusters*) per tal d'establir la segmentació natural de la població d'estudi en relació amb els dos temes d'interès: l'*actitud* i els *usos* respecte al català. Per a aquesta anàlisi es van considerar les principals variables relacionades a priori per a cada un dels dos temes esmentats (3 i 4 respectivament).

Suport informàtic: programa SPSS/PC+ sobre una base de dades SDF.

